

Brussel, 29.4.2020
COM(2020) 315 final

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE
RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ
VAN DE REGIO'S**

**Steun aan de Westelijke Balkan voor de bestrijding van COVID-19 en het herstel na de
pandemie**
**Bijdrage van de Commissie in de aanloop naar de top van de regeringsleiders van de EU
en de Westelijke Balkan op 6 mei 2020**

Mededeling van de Commissie

Steun aan de Westelijke Balkan voor de bestrijding van COVID-19 en het herstel na de pandemie

I. Inleiding

De **Westelijke Balkan maakt integraal deel uit van Europa** en is voor de Europese Unie een geostrategische prioriteit. Het Europese perspectief voor de hele regio werd in maart 2020 opnieuw bevestigd, toen de lidstaten hun goedkeuring hechtten aan de voorstellen van de Commissie voor **versterking van de methode**¹ voor het toetredingsproces en besloten toetredingsonderhandelingen te openen met de **Republiek Albanië** en de **Republiek Noord-Macedonië**. Het is cruciaal voor de Europese Unie om de stabiliteit en de welvaart van deze regio te blijven bevorderen en voort te bouwen aan onze gedeelde strategische belangen.

Ondanks de vastberaden maatregelen die de partnerlanden van de Westelijke Balkan zelf hebben genomen, heeft de **coronapandemie**, naast de directe menselijke impact, **een verstorend effect op de economieën in de regio en het leven van de mensen**. De pandemie legt een ongekend zware last op de stelsels van gezondheidszorg en sociale bescherming van de betrokken landen. Duizenden burgers dreigen hun werk te verliezen en de tijdelijke steunmaatregelen van de regering (werkloosheidssteun, uitstel of ontheffingen van belastingen en socialezekerheidsbijdragen, enz.) hebben belangrijke gevolgen voor de begroting. De regeringen moeten ook de dekking van de socialebeschermingsstelsels met spoed uitbreiden. De pandemie heeft ook gevolgen voor de gezamenlijke inspanningen in verband met migratie.

Hoewel de EU zelf zwaar wordt getroffen door de pandemie, hebben wij een **bijzondere verantwoordelijkheid en een speciaal belang om de mondiale respons aan te voeren** en steun te bieden aan partners die het nodig hebben, vooral in onze onmiddellijke nabuurschap. Als onderdeel van haar internationale inspanningen **biedt de EU essentiële en ongeëvenaarde steun aan de Westelijke Balkan**. De EU garandeert financiële steun van meer dan 3,3 miljard euro voor landen in de regio om de actuele gezondheidscrisis en de daaruit voortvloeiende humanitaire behoeften aan te pakken, alsook de structurele en langetermijngevolgen voor hun maatschappij en economie. Gezien zijn Europese perspectief behandelt de EU de Westelijke Balkan als geprivilegieerde partner, door toegang te bieden tot talrijke initiatieven en instrumenten die eigenlijk alleen voor EU-lidstaten bedoeld zijn.

De regeringsleiders van de EU en de regio zullen op 6 mei 2020 bijeenkomen om de problemen te bespreken waarvoor zij samen staan. In de aanloop naar deze besprekingen schetst deze mededeling de **solidariteit van de Europese Unie met de Westelijke Balkan** in verband met de dringende aanpak van COVID-19, alsook de terreinen van wederzijdse samenwerking. De mededeling gaat ook in op langetermijnsteun van de EU voor economisch herstel en **legt de grondslag voor een meer gedetailleerd economisch en investeringsplan voor de regio dat de Commissie later dit jaar zal presenteren**. De mededeling voorziet ook in intensivering van de betrokkenheid en steun van de EU om het Europese perspectief van de regio te realiseren, door alle partners te steunen in hun streven om **de vereiste fundamentele hervormingen op het gebied van democratie, de rechtsstaat en de**

¹ Mededeling van de Commissie “Bevordering van het toetredingsproces - Een geloofwaardig EU-perspectief voor de Westelijke Balkan” ([COM \(2020\) 57 final](#)).

economie nog daadkrachtiger aan te pakken, overeenkomstig de nieuwe methode voor het toetredingsproces.

II. EU-steun aan de Westelijke Balkan voor de aanpak van COVID-19

Als antwoord op de crisis heeft de EU besloten aanzienlijke financiële steun te verlenen, maar ook de Westelijke Balkan zoveel mogelijk te betrekken bij haar eigen respons. Hoewel ook andere partners hun steunverlening tot de regio hebben uitgebreid, is door flexibele procedures en tijdige beslissingen eens te meer gebleken dat de EU de meest doeltreffende en betrouwbare partner van de regio is.

De EU heeft **een pakket van meer dan 3,3 miljard euro** vrijgemaakt ten behoeve van de **burgers** van de Westelijke Balkan². Dit omvaterschikkingen van het **instrument voor pretoetredingssteun**³, met een bedrag van **38 miljoen euro** aan onmiddellijke steun voor de gezondheidszorg, meer bepaald door de levering van essentiële benodigdheden om levens te redden zoals persoonlijke beschermingsmiddelen, tests en beademingsapparatuur⁴, naast **389 miljoen euro** voor **maatschappelijk en economisch herstel**, en een verder **pakket van 455 miljoen euro om de economie** in de regio weer op gang te brengen, in nauwe samenwerking met de internationale financiële instellingen; voorts een voorstel⁵ voor **750 miljoen euro aan macrofinanciële bijstand** en een **steunpakket van 1,7 miljard euro** van de **Europese Investeringsbank**. De EU biedt ook **dringende humanitaire hulp aan kwetsbare vluchtelingen en migranten voor een bedrag van 4,5 miljoen euro**, bedoeld voor bescherming, steun aan niet-begeleide minderjarigen en gezondheidszorg, met inbegrip van coronaparaatheid, naast **8 miljoen euro** noodhulp aan migranten en vluchtelingen die in de Westelijke Balkan zijn gestrand, uit het **Instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede**. Daarnaast bestrijkt het **Solidariteitsfonds** van de EU, dat openstaat voor die landen van de Westelijke Balkan waarmee toetredingsonderhandelingen zijn gestart, nu ook volksgezondheids crises.

Een groot deel van de economische steun van de EU is bedoeld om **de particuliere sector te helpen het hoofd te bieden aan liquiditeits- en financiële problemen**. Dit geschiedt door in samenwerking met de internationale financiële instellingen door de EU gefinancierde garantiestelsels te activeren.

De respons van de EU is gebaseerd op **“Team-Europa”**⁶. Onze snelle en gerichte steun combineert middelen van de EU-instellingen, de lidstaten en financiële instellingen, meer bepaald de Europese Investeringsbank en de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling. Samen met onze partners garanderen wij dat de aanzienlijke EU-steun die

² Financiering die is toegewezen binnen het bestaande meerjarige indicatieve programma 2014-2020.

³ De bestaande steunprogramma's van het instrument voor pretoetredingssteun worden ook aangepast en versneld, bv. pretoetredingssteun van de EU voor plattelandsontwikkeling (IPARD) en voor grensoverschrijdende samenwerking tussen de EU en de Westelijke Balkan (REGIO).

⁴ De EU financiert de levering van ongeveer 95.000 coronatests, 500 ziekenhuisbedden, 450 beademingstoestellen, 100 monitors voor intensive care, 100 containers voor triage, 10 ziekenwagens, alsook meer dan 4,5 miljoen stuks beschermend materiaal, naast honderden medische hulpmiddelen (zoals röntgenapparatuur, ECG's, CT-scanners, defibrillatoren, infusiepompen) en duizenden stuks materiaal (zoals thermometers, katheters, buisjes, injectiespuiten, maskers). De EU heeft ook de kosten op zich genomen van 16 langeafstandsvluchten met 750 ton medisch materiaal dat is aangekocht uit andere bronnen.

⁵ Voorstel voor een besluit van het Europees Parlement en de Raad betreffende de verlening van macrofinanciële bijstand aan de uitbreidings- en nabuurschapspartners in de context van de coronacrisis (2020/0065 (COD) van 22.4.2020).

⁶ Mededeling over de wereldwijde EU-respons op COVID-19 (JOIN (2020) 11 final van 8.4.2020).

reeds aan deze landen is toegewezen, doelgericht wordt ingezet om de impact van de pandemie te helpen bestrijden. Daarnaast bieden sommige EU-lidstaten ook bilaterale steun, hetzij financieel of door het doneren van materiaal.

Als gevolg van de uitbraak van COVID-19 heeft de Westelijke Balkan ook **het Uniemechanisme voor civiele bescherming (UCPM) geactiveerd** en er is reeds een aanvang gemaakt met hulpverlening door de lidstaten en de landen die deelnemen aan het mechanisme. **Servië, Noord-Macedonië en Montenegro** kunnen als deelnemende landen bijdragen aan en steun verzoeken van rescEU, met inbegrip van het aanleggen van voorraden van medische tegenmaatregelen en uitrusting. Gestrande burgers uit de Westelijke Balkan werden naar Europa gerepatrieerd dankzij vluchten die door het UCPM werden georganiseerd en medegefinancierd. De autoriteiten voor civiele bescherming van de Westelijke Balkan zullen blijven deelnemen aan de opleiding, oefeningen en uitwisseling van deskundigen van het UCPM. De EU is ook **erkentelijk voor de waardevolle ondersteuning** van de landen van de Westelijke Balkan aan de EU en hun onmiddellijke burens op het gebied van medisch personeel en uitrusting. Dit is een weerspiegeling van de solidariteit en de fundamentele waarden waarop de EU is gebouwd.

De huidige pandemie levert dus het duidelijke bewijs hoe de EU en de Westelijke Balkan **gemeenschappelijke problemen samen aanpakken**. Dit omvat **gezamenlijke aanbestedingen van medische uitrusting**, waarbij de regio voor persoonlijke beschermingsmiddelen⁷ wordt vrijgesteld van de Europese **regeling voor uitvoervergunningen**, en de **levering door de EU van testmateriaal** dat is ontwikkeld door het Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek van de Europese Commissie, om te garanderen dat coronatests in de Westelijke Balkan op de juiste wijze worden afgenomen. De belanghebbenden uit de regio worden volledig betrokken bij de Europese inspanningen voor **onderzoek en innovatie** op het gebied van COVID-19. De hele regio profiteert ook van technische bijstand en informatie-uitwisselingen die mogelijk worden gemaakt door het **Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding**, terwijl de kandidaat-lidstaten in de Westelijke Balkan als waarnemers werden uitgenodigd op de vergaderingen van het **EU-Gezondheidsbeveiligingscomité** en toegang kregen tot het daarmee verband houdende **systeem voor vroegtijdige waarschuwing en reactie**.

Dankzij het gezamenlijke voorstel van het permanent secretariaat van de Vervoersgemeenschap en de Midden-Europese Vrijhandelsovereenkomst (CEFTA) is het concept van de “green lanes” uitgebreid tot de Westelijke Balkan en is vlotte doorstroming van essentiële goederen in de regio gewaarborgd. De Commissie staat klaar om de regio nauw te betrekken bij de uitvoering van haar **“Gezamenlijk Europees stappenplan voor opheffing van de COVID-19-inperkingsmaatregelen”**. Na deze noodsituatie op het gebied van de volksgezondheid en de daarmee samenhangende inperkingen van het verkeer van goederen en passagiers, wil de Commissie op de lange termijn een bijdrage leveren tot betere connectiviteit met de Westelijke Balkan, en de structurele knelpunten aan de grenzen tussen de EU en de landen van de Westelijke Balkan aanpakken. De Commissie heeft tevens richtsnoeren⁸ verstrekt over de toepassing van **tijdelijke reisbeperkingen** voor alle niet-essentiële reizen uit derde landen naar de EU, en over de behandeling van personen die gedwongen zijn om langer dan toegestaan in de EU te blijven.

⁷ Uitvoeringsverordening (EU) 2020/568 van de Commissie van 23 april 2020 tot onderwerping van de uitvoer van bepaalde producten aan de overlegging van een uitvoervergunning (PB L 129 van 24.4.2020).

⁸ C(2020) 2050 final.

Deze samenwerking tussen de EU en de Westelijke Balkan en de steun uit de EU **gaan veel verder dan wat andere partners voor de regio hebben gedaan**, hetgeen een weerspiegeling is van de strategische verankering van de regio. De EU-instellingen hebben intensieve informatiecampagnes opgezet over de EU-steun, naast de publicatie van gezamenlijke opiniestukken met lidstaten van de EU op het terrein, om de “blijf thuis”-campagne te ondersteunen en bij te dragen tot de verspreiding van accurate informatie over COVID-19. In dit verband moet openlijk en krachtig worden opgetreden tegen pogingen om de oorsprong van de crisis en de inspanningen om haar te bestrijden in een verkeerd daglicht te stellen, en moet tegelijk de samenwerking voor de handhaving van de vrijheid van meningsuiting en de media worden opgevoerd.

III. Na de coronacrisis - een economisch en investeringsplan voor herstel

De Westelijke Balkan zal blijvende steun nodig hebben om de **gevolgen van de coronacrisis aan te pakken**. Zodra de noodmaatregelen om de pandemie in te perken worden versoepeld, zal een nieuwe fase van nauwe samenwerking ingaan om de zware sociaal-economische gevolgen van de crisis aan te pakken. De Europese Commissie zal later dit jaar een **economisch en investeringsplan voor de regio** presenteren.

Dit plan zal een **omvangrijk investeringspakket voor de regio** omvatten. Voor de **periode 2021-2027** heeft de Commissie op 2 mei 2018 voorgesteld in totaal 14,5 miljard euro uit te trekken voor het pretoetredingsinstrument (IPA III), waarvan het leeuwendeel bestemd is voor de Westelijke Balkan. De Commissie is van plan via het investeringskader voor de Westelijke Balkan **de subsidies te verdubbelen** ter ondersteuning van de ontwikkeling van de particuliere sector, connectiviteit, digitalisering, de groene agenda en sociale investeringen. Er is ook gepland om de **financiële garanties voor steun aan publieke en private investeringen** in de regio aanzienlijk te verhogen via het daartoe bestemde **garantie-instrument binnen het investeringskader voor de Westelijke Balkan**.

De **overgang naar een groene economie en de digitale transformatie** zullen een centrale rol spelen bij het weer op gang brengen en moderniseren van de economieën van de Westelijke Balkan. Investeringen in schone en digitale technologieën en capaciteit zullen samen met een circulaire economie bijdragen tot het scheppen van werkgelegenheid en groei. Er zal ook steun worden verleend om het **concurrentievermogen** van de economieën van de Westelijke Balkan te vergroten, om **de connectiviteit binnen de regio en met de EU** te verbeteren en de Westelijke Balkan **klaar te stomen voor het digitale tijdperk**. Er zal steun worden verleend aan een economie die de mensen ten goede komt, onder meer door samenwerking op het vlak van **onderwijs en gezondheidszorg**, vooral om de weerbaarheid van de gezondheidssystemen te vergroten, op het vlak van **sociale bescherming en integratie**, gelijke kansen, toegang tot de arbeidsmarkt, met name door meer actieve beleidsmaatregelen voor de arbeidsmarkt, **eerlijke arbeidsvoorwaarden**, onder meer door versterking van de sociale dialoog, cultuur, en onderzoek en innovatie.

Er zal veel nadruk worden gelegd op **de vervoers- en energieverbindingen**, die cruciaal zijn voor de economische ontwikkeling van zowel de regio als de EU. Dit jaar stelt de EU een pakket van 135 miljoen euro⁹ voor ter financiering van zes aanvullende projecten voor investeringen in infrastructuur in het kader van de connectiviteitsagenda voor de Westelijke

⁹ Daarnaast zal 65 miljoen euro worden vrijgemaakt voor steun aan de voorbereiding en uitvoering van projecten binnen het investeringskader voor de Westelijke Balkan. Daarmee zal het door de EU gefinancierde connectiviteitspakket voor 2020 tot 200 miljoen euro worden opgetrokken.

Balkan. Met deze financiering **overtreft de EU haar belofte van 2015 om tegen 2020 1 miljard euro aan EU-subsidies voor de connectiviteitsagenda te verstrekken**, waarmee anderzijds bijna 4 miljard euro zal worden gegenereerd voor 45 infrastructuurprojecten die de regio verbinden met de prioritaire assen van de trans-Europese netwerken (TEN-T) en voor projecten van wederzijds belang van de Energiegemeenschap. De actieve regionale samenwerking in de context van de Energiegemeenschap en het energieconnectiviteitsinitiatief voor Centraal- en Zuidoost-Europa vormen een goede basis om versneld te investeren in deze energieverbindingen, alsmede in hernieuwbare energie en energie-efficiëntieprojecten.

De EU zal bijzondere aandacht blijven hebben voor de **problemen waarmee jongeren geconfronteerd worden**, in het bijzonder wat betreft arbeidsvooruitzichten, ongelijkheid en **de aanpak van braindrain en andere demografische uitdagingen** in de regio, met name om jonge mensen met talent voor de regio te behouden. De financiering uit het **programma Erasmus+ voor de regio is sinds 2018 verdubbeld** (tot meer dan 65 miljoen euro), en er wordt meer aandacht geschonken aan beroepsopleiding. In de toekomst zal grotere aandacht voor digitale vaardigheden, naast vaardigheden voor onderzoek en ondernemerschap, jongeren in staat stellen in het digitale tijdperk economisch succes te boeken en te gedijen.

Door de coronapandemie is zeer duidelijk geworden hoe essentieel een goed functionerende **interne markt** van de EU is voor onze **welvaart en weerbaarheid**. Daarnaast is ook de grote mate van onderlinge sociaal-economische afhankelijkheid tussen de economieën van de EU en de Westelijke Balkan, en binnen de regio zelf, duidelijk gebleken. Het zal daarom van cruciaal belang zijn om **de economieën van de Westelijke Balkan op een doeltreffender manier te koppelen, binnen de regio en met de EU**. Dit vergt meer inzet van alle partners in de Westelijke Balkan om de inclusieve regionale economische integratie te verdiepen en een **gemeenschappelijke regionale markt te ontwikkelen**, zoals is overeengekomen, op basis van het EU-acquis en met eerbiediging van de verbintenissen van de EU, waardoor de **regio tevens aantrekkelijker wordt voor investeringen**.

In dit verband spelen de **regionale organisaties**, nl. de Raad voor regionale samenwerking, de Vervoersgemeenschap, de Energiegemeenschap en de Midden-Europese Vrijhandelszone, een essentiële rol. Ook door de EU gefinancierde projecten hebben een sleutelrol gespeeld bij het wegwerken van belemmeringen voor de handel¹⁰.

Al deze steunmaatregelen hebben hetzelfde doel: de Westelijke Balkan om te vormen tot **goed functionerende markteconomieën die volledig kunnen worden geïntegreerd in de interne markt van de EU**, het ondernemings- en investeringsklimaat te verbeteren en aldus bij te dragen tot meer handel binnen de regio en met de EU¹¹, en tot banen en kansen, om de braindrain uit de regio tegen te gaan. De huidige crisis mag daarom de aandacht niet afleiden van belangrijke structurele zwakke punten, zoals de hoge werkloosheid (vooral bij jongeren), een lage arbeidsparticipatie (vooral van vrouwen); de discrepantie tussen vaardigheden en arbeidsmarktbehoeften; onvoldoende sociale bescherming; een lage productiviteit en een laag concurrentievermogen van de landbouw; een niet gediversifieerde energievoorziening en lage energie-efficiëntie. De goed lopende economische en financiële dialoog die is gebaseerd op

¹⁰ Bijvoorbeeld is het systeem voor de uitwisseling van accijnsgegevens geactualiseerd om een vroege elektronische identificatie mogelijk te maken van vrachtwagens die essentiële goederen vervoeren. De gegevens worden aan de grensdoorlaatposten doorgegeven zodat de vrachtwagens via de “green lanes” de grens over kunnen.

¹¹ In dit verband stelde de Commissie op 3 april 2020 voor om de autonome handelsmaatregelen die door de EU aan de landen van de Westelijke Balkan zijn toegekend, met een periode van nog eens vijf jaar te verlengen tot eind 2025 (COM (2020) 135 final / 2020/0051 (COD)).

de **economische hervormingsprogramma's** van de partners, blijft een belangrijk kader voor het sturen en ondersteunen van macro-economische en structurele hervormingen.

Het economische en investeringsplan beoogt **vaart te zetten achter het herstel op lange termijn**, de economische groei te stimuleren en de hervormingen te ondersteunen die nodig zijn om vooruitgang te boeken op weg naar EU-lidmaatschap. Het economische en investeringsplan zal worden afgestemd op de prioriteiten van de Europese Commissie voor haar eigen werkzaamheden in de periode 2019-2024.

IV. Fundamentele hervormingen aanpakken

Herstel na de huidige crisis zal alleen echt haalbaar zijn als **de landen de toegezegde hervormingen blijven uitvoeren** en daarbij concrete resultaten boeken. Dit is essentieel voor de verwezenlijking van hun Europese perspectief. Naast voortdurende economische hervormingen vereist dit een **sterkere nadruk op de rechtsstaat en op het functioneren van democratische instellingen en het openbaar bestuur**.

De versterking van de **rechtsstaat in al zijn aspecten** is cruciaal. Daarvoor is een onafhankelijke en doeltreffende justitie nodig, naast robuuste resultaten in de strijd tegen corruptie, georganiseerde misdaad en terrorisme, en een doeltreffende bescherming van de grondrechten, waaronder de vrijheid van meningsuiting en de media. Meer specifiek is het van het grootste belang dat de noodmaatregelen die tijdens de crisis zijn genomen, niet ten koste gaan van de fundamentele beginselen en waarden en dat dergelijke maatregelen evenredig blijven, tijdelijk zijn, en onderworpen worden aan democratisch toezicht.

Voortbouwend op de uitvoerige samenwerking die reeds bestaat, is het essentieel voortdurend actief samen te werken aan gezamenlijke en onderling overeengekomen acties voor meer **veiligheid**, onder meer tegen risico's van witwassen en de financiering van terrorisme, en voor **migratie- en grensbeheer**. **Sterkere democratische instellingen en meer inclusieve democratische processen** blijven belangrijke prioriteiten. De **hervorming van het openbaar bestuur** is van groot belang voor beter bestuur op alle niveaus. Dit omvat grotere transparantie en verantwoordingsplicht, een gezond beheer van de overheidsfinanciën, en een meer professioneel openbaar bestuur. Al deze punten samen vormen een solide basis voor duurzaam economisch herstel.

De Commissie blijft vastbesloten om de regio bij te staan bij de aanpak van deze hervormingen. In een mededeling van de Commissie later dit jaar zullen verdere maatregelen worden uiteengezet.

De coronacrisis is een test voor onze solidariteit en vastbeslotenheid, maar ook een sterke getuigenis van onze nauwe samenwerking als Europeanen met een gemeenschappelijke toekomst. In dit verband erkennen wij dat de partners van de Westelijke Balkan een plaats zullen moeten krijgen in onze toekomstige reflectie over de toekomst van Europa. Samen zullen wij deze crisis te boven komen en ervan herstellen. Samen zullen wij onze samenwerking verder opvoeren om onze partners bij te staan om aan de voorwaarden voor EU-lidmaatschap te voldoen.
